

Una mirada negra al 68: vides després del Maig

Ramon Usall

El **Maig del 68**, la mítica revolta parisenca que ha inspirat la lluita estudiantil de diverses generacions, i l'herència que se'n deriva són algunes de les preocupacions que recull la novel·la '**Seixanta-vuit**', escrita per qui signa aquestes ratlles i protagonitzada per un detectiu lleidatà, en Rafel Rovira, acostumat a conduir investigacions que, des de la nostra contemporaneïtat, el capbussen en el passat convuls que explica el nostre temps. En el seu primer cas, 'Tots els camins porten a Romania', el detectiu Rovira, investigant la mort d'un jubilat romanès al barri de Cap-pont de la capital de Ponent, ja va endinsar-se en la memòria de la Romania de Nicolae Ceausescu. Ara, a '**Seixanta-vuit**', fa el mateix amb la revolta estudiantil de París i els moviments d'esquerra rupturista que van sorgir a la França de principis dels anys setanta.

La novel·la, que arriba a les llibreries gairebé coincidint amb el cinquantè aniversari d'aquell maig en què tot semblava possible, planteja una reflexió al voltant del llegat d'una revolta que genera controvèrsia al voltant del seu èxit. Si bé és evident que no va triomfar en el seu intent d'enderrocar el sistema productiu i d'organització social, hi ha qui reivindica que sí que va tenir èxit a l'hora de canviar la moral i que el seu esclat va ser precursor de la normalització de les lluites per a l'alliberament sexual.

'Seixanta-vuit' s'insereix, doncs, en una tradició de la novel·la negra que és especialment popular Pirineus enllà. La que, a partir de la barreja de personatges i esdeveniments reals i de ficció, pretén aproximar-se a una determinada època històrica. Una passió literària que fa que avui sigui possible revisar tota la història contemporània francesa, des de la caiguda de l'Antic Règim fins a la més immediata actualitat, a través de figures de ficció .

Aprofitem aquest maig, un mes d'alt voltatge polític a França a causa de les eleccions presidencials, ara que ha passat pràcticament mig segle des que l'estudiantat de París va ocupar la Sorbona fent somniar el jovent de mig món, per repassar què se n'ha fet de cinc dels protagonistes d'aquells temps agitats. Són cinc vides després del Maig, totes d'homes, perquè, malgrat el discurs alliberador des del punt de vista sexual i de gènere, el pòsit patriarcal continuava ben present, cinc mirades que ens serveixen per certificar on és avui aquella esquerra que cercava la platja sota les llambordes del Barri Llatí.

1) Daniel Cohn-Bendit, l'estudiant roig

Cohn-Bendit és, sense cap mena de dubte, el rostre més popular d'entre els estudiants d'aquell 68 francès, ja que es va convertir en el portaveu oficiós del Moviment del 22 de març que va ocupar la facultat de Nanterre per protestar contra la repressió viscuda en una manifestació prèvia contra la guerra del Vietnam i donant així inici a la revolta.

Fill d'una família germànica d'origen jueu (un fet que va provocar que, tot i haver nascut a França, optés per la nacionalitat alemanya) que havia destacat per la seva filiació comunista i la seva oposició al nazisme, aquest estudiant de sociologia a Nanterre, vinculat al moviment llibertari, es va convertir en "Dani el Roig", la veu i el rostre dels estudiants contestataris, fins al punt que va ser expulsat del país pel Govern francès, fet que va despertar una onada de solidaritat manifestada en la

popular consigna “Tots som jueus alemanys”.

Cohn-Bendit es va enfrontar no solament al poder establert, sinó també al contrapoder que pretenien exercir les organitzacions tradicionals de l'esquerra, amb el Partit Comunista Francès (PCF) al capdavant. De fet, alguns dels principals dirigents del partit, amb Georges Marchais al capdavant, acostumaven a referir-s'hi, de forma despectiva, com “l'anarquista alemany”. Per contra, Cohn-Bendit responia a les acusacions d'esquerranista que rebia atacant el que ell considerava el “rol contrarevolucionari” del PCF a través de l'obra ‘L'esquerranisme, remei a la malaltia senil del comunisme’, escrita durant l'estiu del 1968, poc després de les eleccions del juny d'aquell mateix any, que van donar una àmplia majoria a la dreta conservadora francesa.

El 1986, però, gairebé dues dècades després de la revolta, Dani el Roig oficialitzava el seu abandonament de la perspectiva revolucionària amb la publicació d'un nou llibre, ‘La vam estimar tant, la Revolució’, i iniciava així un viatge que l'ha portat a posicions, com ell anomena, “social-liberals” o “reformistes ecològic-socials lligades a una tradició llibertària que és no estatal”.

Aquell jove estudiant que acusava de “contrarevolucionari” el “comunisme senil” dels vells dirigents del PCF ha acabat abraçant el capitalisme i l'economia de mercat. El darrer exemple, el seu suport al liberal Emmanuel Macron en la primera volta de les eleccions presidencials franceses del passat 23 d'abril.

Unes preses de posició que li han valgut dures crítiques de l'ecologisme revolucionari que el considera, com deia la revista ‘La Décroissance’, un “ecologista impostor” que “té el color de la rebel·lió, l'aroma de la rebel·lió, el gust de la rebel·lió, però no és rebel·lió; és només la ideologia capitalista clàssica amb un rostre despentinat i somrient. Un formidable producte de màrqueting”.

2) Benny Lévy, el maoista clandestí

Si Cohn-Bendit va ser la figura per excel·lència de la revolta estudiantil del maig, Benny Lévy es va convertir en un dels principals protagonistes del post-68 en tant que dirigent de l'Esquerra Proletària, el grup maoista creat al setembre del 1968 i que es reclamava hereu del Moviment del 22 de Març i de la proalbanesa i proximesa Unió de Joves Comunistes Marxistes-Leninistes (UJC-ML), dues organitzacions dissoltes per un decret presidencial de De Gaulle del 12 de juny de 1968 aprofitant una legislació del 1936 sobre grups de combat i milícies privades.

Lévy, nascut al Caire en una família jueva que va fugir d'Egipte arran de la crisi de Suez del 1956 i de l'onada d'antisemitisme que s'hi va desfermar, va arribar el 1965 a París per estudiar a la prestigiosa Escola Normal Superior. Va ser aleshores quan va començar la militància política (al mateix temps que veia com la seva sol·licitud de la nacionalitat francesa era rebutjada pel president Pompidou) i va convertir-se en un dels principals dirigents de la UJC-ML.

Després del Maig, va esdevenir el principal dirigent de la recentment creada Esquerra Proletària, des d'on va pregonar l'estratègia del “martell o el fusell” que va definir la pràctica d'aquesta organització. La seva il·legalització, el 1970, va forçar-lo a la clandestinitat, on va ser conegut amb el sobrenom de “Pierre Victor”.

Va ser aleshores quan va tenir oportunitat de conèixer Jean-Paul Sartre, que es va convertir en director de ‘La Cause du Peuple’ arran de la prohibició de la publicació i de la detenció dels seus directors. Un període que va situar-se a l'arrel de la fundació del diari ‘Libération’, impulsat per Lévy, Sartre i diversos periodistes propers al maoisme de l'Esquerra Proletària.

Amb Sartre va unir-lo una profunda amistat que el va dur a fer-li de secretari personal del 1973 al

1980, un fet que li va procurar, finalment, l'obtenció de la nacionalitat francesa gràcies a la mediació del filòsof davant del president Giscard d'Estaing.

En iniciar la nova tasca com a secretari, Lévy va renunciar a l'estratègia violenta que havia pregonat l'Esquerra Proletària i va dissoldre l'organització per iniciar un viatge polític que el va portar de Mao a Moisès.

Recuperant els seus orígens jueus, Benny Lévy va viatjar a Israel per aprendre l'hebreu i va dedicar la seva existència als estudis de la Torà i del Talmud. Finalment, el 1997, va instal·lar-se a Jerusalem per crear-hi l'Escola Doctoral, on va treballar fins a la seva mort, el 2003.

El viatge de Lévy, doncs, com ha certificat Éric Aeschmann, és el que va "de l'agitació esquerranista a l'antimarxisme, de la creació de 'Libération' a la defensa del judaisme". En resum, el de Mao a Moisès. Del París del Maig del 68 a la Jerusalem de l'apartheid contra el poble palestí.

3) Jean-Paul Sartre, l'intel·lectual del Maig

Una de les imatges més icòniques del 68 és la del filòsof Jean-Paul Sartre intervenint en un amfiteatre de la Sorbona ple a vessar d'estudiants contestataris. Si bé Sartre no va ser l'inspirador directe d'aquella revolta, se'n va convertir en el principal referent intel·lectual, fent d'altaveu de les seves reivindicacions en les diferents tribunes a les quals tenia accés. De fet, una de les primeres entrevistes a Cohn-Bendit en un gran mitjà de comunicació francès va ser la que Sartre va fer-li a 'Le Nouvel Observateur'.

El Maig del 68 va arribar coincidint amb la dècada de compromís polític d'un Sartre que havia mantingut un paper més aviat discret durant l'ocupació nazi. Les guerres colonials a Indoxina i, sobretot, a Algèria van permetre-li esdevenir l'intel·lectual de capçalera de l'esquerra més rupturista, la que, com Dani el Roig, també renegava de l'ortodòxia del PCF. En aquells temps, el filòsof criticà les eleccions, considerades com un "piège à cons" (una 'trampa per a idiotes'), i defensà "l'execució dels explotadors i dels enemics del poble". D'acord amb l'estratègia violenta del maoisme post-68, Sartre sostenia que "un règim revolucionari ha de desempallegar-se d'un cert nombre d'individus que l'amenacen, i no hi veig cap altre mitjà que la mort; d'una presó, sempre se'n pot sortir."

Preses de posició com aquesta van portar-lo a la direcció de 'La Cause du Peuple' un cop la capçalera de l'Esquerra Proletària va ser il·legalitzada. Un periòdic que Sartre no va dubtar a sortir a vendre al cor de París desafiant així la prohibició governamental.

En els darrers anys de la seva vida, Sartre va adoptar polèmics posicionaments en relació amb la qüestió jueva fruit de la influència de Benny Lévy, com hem vist el seu secretari personal, que va ser acusat per l'entorn del filòsof d'abusar del seu estat de feblesa i d'obligar-lo a fer declaracions demencials.

Tot i aquest final polèmic, el funeral de Jean-Paul Sartre, el 19 d'abril de 1980, va aplegar 50.000 ànimes, que van acompanyar el fèretre fins al cementiri de Montparnasse, en un acte de naturalesa política que va reunir als carrers de París bona part de l'esquerra francesa més rupturista.

4) Georges Marchais, el comunista ortodox

Com hem vist, el PCF, prosoviètic, va convertir-se en un dels objectius predilectes dels revolucionaris del 68, més aviat propers al maoisme i al moviment llibertari. Aquesta circumstància

va provocar la resposta irada d'un encara poc conegut Georges Marchais, disciplinat militant del PCF des del 1947, que des de les pàgines de 'L'Humanité', la capçalera comunista francesa, va criticar amb duresa el Moviment del 22 de Març en un article titulat "Els falsos revolucionaris que cal desemascarar". Marchais considerava els integrants d'aquell moviment com a "fills de grans burgesos, que menyspreen els estudiants d'origen obrer, i que ràpidament abandonaran el seu 'fervor revolucionari' per anar a dirigir l'empresa familiar i explotar-hi els treballadors en la millor tradició del capitalisme". El dirigent del PCF insistia que "desenvolupant l'anticomunisme, els grupuscles esquerranistes serveixen els interessos de la burgesia i del gran capital".

Com cal suposar, les paraules de Marchais van accentuar l'oposició entre el moviment maoista i llibertari i l'ortodòxia comunista del PCF.

Valor a l'alça dins del partit, Georges Marchais va ser elegit secretari general dels comunistes francesos el 1972. Gairebé des d'aquell mateix moment, i fins pocs mesos abans de la seva mort, el 1997, va ser diputat a l'Assemblea Nacional francesa defensant sempre les posicions oficials del comunisme francès, fins i tot aquelles més controvertides, com el seu suport a la invasió soviètica de l'Afganistan.

5) Frédéric Oriach, l'apòstol de la lluita armada

Frédéric Oriach no tenia ni tan sols 15 anys quan va esclatar la revolta del Maig del 68; tot i així, aquell jove nascut a València i establert a França ja era un actiu membre de la UJC-ML i dels moviments de protesta contra la guerra del Vietnam. Poc després, s'incorporà a l'Esquerra Proletària i esdevingué un dels principals apòstols de l'estratègia de la lluita armada. Des de la fàbrica de Renault on treballava amb tot just 19 anys, encoratjava, amb poc èxit, els seus companys a agafar el fusell contra els explotadors. Justament l'opció per la qual ell va acabar optant. Després de la dissolució de l'Esquerra Proletària va integrar-se a les Brigades Internacionals (també anomenades Brigades Internacionalistes), un grup armat maoista responsable de diversos atemptats, com, per exemple, el que va intentar matar, el 1975, Bartolomé Valle, agregat militar a l'ambaixada espanyola a París i que va ser reivindicat per la Brigada Internacional Juan Paredes Manot, en un evident gest de solidaritat amb Txiki, el militant d'ETA afusellat poc abans per les autoritats franquistes.

Després de la dissolució de les Brigades Internacionals, va integrar-se als Nuclis Armats per a l'Autonomia Popular (NAPAP), un dels grups que van propiciar el posterior naixement de les Cèl·lules Comunistes Combatents (CCC) i d'Acció Directa (AD), una mena de Fracció de l'Exèrcit Roig (RAF) a la francesa.

El 1983, Oriach va ser condemnat a sis anys de presó en un judici on la prova de càrrec que va acabar condemnant-lo, en absència d'evidències materials, era un text de la seva autoria que semblava assumir una sèrie d'atemptats comesos durant el 1982. Des de la presó, va escriure l'obra 'La lluita armada, necessitat estratègica i tàctica del combat per la revolució', publicada l'1 de maig de 1985, on es refermava en la defensa de l'ús de la violència política com a mitjà per enderrocar el sistema capitalista, una posició en la qual Oriach s'ha mantingut sempre ferm, esdevenint referent de les noves generacions partidàries de la insurrecció.

Són justament vides com aquestes, algunes dignes de novel·la per elles soles, les que inspiren el context en el qual es desenvolupa 'Seixanta-vuit', una narració negra i criminal que pretén reflexionar sobre què n'ha quedat, d'aquell Maig del 68 en què tot va semblar possible.

Ramon Usall és escriptor, doctor en història i autor de la novel·la de gènere negre 'Seixanta-vuit' (Pagès Editors).

Per citar-ne només alguns exemples, esmentarem la figura de Nicolas Le Floch, comissari de policia a la decadent França de l'Antic Règim, que ens presenta la vida sota els regnats de Lluís XV i de Lluís XVI; Victor Dauterive, gendarme durant els anys de la Revolució Francesa; Quentin Margont, capità de l'exèrcit napoleònic, republicà i humanista, que ens narra el punt de vista francès de la construcció de l'Imperi napoleònic, concebut com un mitjà per traslladar els avenços de la Revolució als territoris oprimits per les monarquies i pels imperis; Victor Legris, llibreter al París novament republicà de finals del segle XIX; Raoul Thibaut de Mézières, agent especial de la presidència de la república durant la Belle Époque, un període històric truncat per la Primera Guerra Mundial, que pot ser analitzada des de la mirada de Célestin Louise, policia i soldat durant aquell cruent conflicte.

Tot i que són moltes les narracions que tenen aquella revolta estudiantil, i els anys previs i posteriors al seu esclat, com a rerefons de la seva història, en citarem només una trilogia, la que protagonitza Paco Martínez, el policia de Bab El-Oued, el popular barri d'Alger, i que ens narra aquests convulsos anys seixanta des de la capital algeriana, i posteriorment des de Marsella i París, retratant de forma magistral els esdeveniments que van de la Guerra d'Algèria a l'emergència dels moviments armats d'esquerres de després del 68.